

ՄԻՈՆ

ԽԱ.

ՏԱՐԻ-ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՊԱՇՏՏՈՆԱԹԵՐԹ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ

«سیون» مجلة ارمنيته شريه، دينية، ادبية، ثقافية.

"SION" ARMENIAN MONTHLY OF RELIGION, LITERATURE, PHILOLOGY.

1967

Մայիս-Յունիս

Թիւ 5 - 6

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Ճ Շ Դ Ո Ւ Մ

ԲՐՕՖ. ԽԱԶԻԿԵԱՆԻ ՀԵՌԱԳՐԻՆ ԱՌԹԻԻ

Ն. Ս. Օժուլին Տ. Տ. Վաղգէն Ա. Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսէն հասած սրբատառ նամակ մը կը պատուիրէ որ կանգ առնէ ամէն հակաճառութիւն ձեռագրաց հարցին շուրջ: Վեհափառ Հայրապետի հրահանգին անսալով, ղեղչեցինք մամուլի տակ դրուած մեր խմբագրականը, ուր պարզած էինք Սուրէն Արքեպիսկոպոսի գողութիւններու յիսնամեայ չարքը եւ զայն շահագործողներու անպարկեշտութիւնները: Կը բաւականանանք հրատարակելով հետեւեալ ճշդումը միայն:

Հայ եւ օտար մամուլին մէջ անողոք չարաշահութեան ենթարկուեցաւ վերջերս Մաշտոցի Անուան Պետական Մատենադարանի Տնօրէն Բրօֆ. Լեւոն Խաչիկեանի մէկ հեռագիրը ուղղուած «Նայիրի» խմբագրին: Հեռագիրը կ'ըսէ յստակօրէն.

«Երուսաղէմում եղել եմ 1966 Փետր.-Մարտ ամիսներին: Թորոս Ռօպինի վանաւփ տարուած ձեռագրերը ԶԵՄ ՏԵՍԵԼ:

Գանձատանը պահուող ձեռագրերից տեսել եմ Կեռան քաղախու ոսկեպատ աւետարանը եւ երեք այլ ձեռագրեր որոնք յափըշտակուած ձեռագրերից 26-ն: Սօքսի ընկերութեան հրատարակուած գաթաթղի մէջ նկարագրուած 23 ձեռագրերից 19ը հաստատապէս նկարագրուած են նաեւ Հայրիկ Արքեպիսկոպոսի 1965 Փետրուարի 16 ամսաթուով քուագրուած գանձատանը պահուող ձեռագրերի գոյքամատեանի մէջ, որոնց շարքին նաեւ վաճառքի հանուած Ռօսիինի երկու ձեռագրերը»:

Կ'ընդգծենք երեք իրողութիւններ.

Բրօֆ. Լ. Պաշիկեան, ինչպէս ամէն այցելու որ առիթը ունեցած է գանձատան առարկաները տեսնելու, ՏԵՍԱՄ է չորս ձեռագրեր միայն, որոնք են.

(1) *Կեռան Թագուհիի հռչակաւոր Աւետարանը, Նշանեան ցուցակին մէջ նկարագրուած հետեւեալ կերպով.*

Գանձատան
քուսիամար

Ձեռագրաց
Մատենադարանի
քուսիամար

Մանօրութիւն

8	2563	ԱՒԵՏԱՐԱՆ ոսկիապատ մագաղաթ, գրիչ՝ Աւետիս քահանայ, ստացող՝ Կեռան Թագուհի, ի վերջն Լեւոն Թագաւորի եւ Կեռան Թագուհւոյ գաւակաց նկարներով:
---	------	--

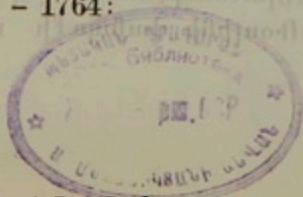
(2) *Յարութիւն Ջուղայեցիի Աւետարանը, նոյն ցուցակին մէջ նկարագրուած այսպէս.*

Գանձատան
քուսիամար

Ձեռագրաց
Մատենադարանի
քուսիամար

Մանօրութիւն

21	2576	ԱՒԵՏԱՐԱՆ ոսկիապատ եւ ակունքներով, մագաղաթ, յիշատակ Ջուղայեցի մահտեսի Յարութիւնի ՌՄԺԳ - 1764:
----	------	--

(3) *Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարքի Աւետարանը, նկարագրուած այսպէս.*

Գանձատան	Ձեռագրաց	
Բուսանմար	Մատենադարանի	Մանօրութիւն
	Բուսանմար	

114	2669	ԱԽԵՏԱՐԱՆ մագաղաթ, ոսկիապատ, գրիչ եւ ծաղկող՝ Սեբաստացի տիրացու Բարսեղ եւ Յակոբ, յիշատակ Կոլոտի ՌՃԶԷ - 1738:
-----	------	--

(4) *Գրիգոր Շղթայակիր Պատրիարքի Աւետարանը, նկարագրուած այսպէս.*

Գանձատան	Ձեռագրաց	
Բուսանմար	Մատենադարանի	Մանօրութիւն
	Բուսանմար	

92	2647	ԱԽԵՏԱՐԱՆ մագաղաթ, ոսկիապատ քէլիարի, գրիչ՝ Ատանացի Դավիթ լաւ յԱլաշխան, ի վերջն Շղթայակիրի եւ Կոլոտի պատկերներով նկարուած ի քվ. ՌՃԿԶ - 1717, ՌՃԾԹ - 1710:
----	------	---

Այս չորս ձեռագիրները, որոնք իրենց կազմով, ընդհանուր վիճակով եւ արուեստի աշխղանութեամբ կը ներկայացնեն լաւագոյն նմոշները գանձատան մէջ պահուող Աւետարաններուն, կը գործածուին նաեւ մեծ տօներուն իբրեւ զարդարանք խորաններու: Միանգամ ընդ միշտ ըսենք որ ասոնք ՁԵՆ անհետացուած գանձատունէն, մնացած են ու կը մնան Ս. Յակոբի Եկեղեցւոյն մէջ, ցոյց տրուած են եւ պիտի շարունակուին ցոյց տրուիլ յարմար առիթներու: Այս չորս ձեռագիրները ՁԿԱՆ Սաթրպիէն բերուած 23-ին մէջ:

*

Բրօֆ. Լեւոն Խաչիկեան տեսած է ցուցակ մը, որ է.

Յ Ո Ւ Յ Ա Կ

Ս. ՅԱԿՈԲԱՅ ԳԱՆՁԱՏԱՆ ՄԷՁ
ՊԱՀՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳՐԱՅ

Կազմեց

Մեսրոպ Վրդ. Նշանեան

(1907 Մեպտ. 3)

Հրատարակեց

Հայրիկ Արքեպս. Ասլանեան

Լուսարարապետ Ս. Աթոռոյ

(16 Փետրուար 1965)

16 էջերէ բաղկացած այս ցուցակէն տպուած են 25 օրինակներ: Մեսրոպ Վրդ. Նշանեան (Լուսարարապետ եւ ապա՝ Պատրիարք Ս. Աթոռոյ) պատրաստած է զայն 1907-ին, ոչ իբրեւ ցուցակ, այլ պարզ ցանկ մը, դանձաւոր գործածութեան համար: Հայրիկ Արքեպս. Ասլանեան, Ս. Աթոռոյս Լուսարարապետը, ՏՊԱԾ է միայն զայն հարազատօրէն, նոյնիսկ սխալներով, որ սպրդած էին այնտեղ ժամանակին: Լուսարարապետը հարկ չէ զգացած ստուգել ձեռագիրները, որովհետեւ իր նպատակը եղած է իր նախորդներէն մէկէն մնացած արձանագրութիւն մը կորուստէ փրկել միայն եւ ոչ թէ գիտական աշխատանք մը հրատարակել: Վերեւ մէջբերուած չորս Աւետարաններու մասին եղած արձանագրութիւնները կը հաստատեն արդէն թէ ձեռագիրներու նկարագրութիւնը շատ հեռու է մանրազնին եւ գիտական աշխատանք մը ըլլալէ: Իսկ այն իրողութիւնը որ 25 օրինակ միայն տպուած է ցուցակէն՝ բաւական պերճախօս ապացոյցն է հրատարակութեան նպատակի մասին: Եղածը «գոյքամատեան» մըն է, հեռագրին իսկ բառերով:

Յոյց տալու համար վարձկան «Նայիրի»ներու եւ «Նոր Աշխարհ»ներու աճապարարութեան արուեստին որակը, կը հրատարակենք երկու նամակներ. Լուսարարապետ Հայրիկ Արքեպիսկոպոսի 11 Մարտ 1967 թուակիր նամակը, ուղղուած Ն. Ս. Օձուրթիւն Տ. Տ. Վաղգէն Ա. Վեհափառ Կաթողիկոսին, իսկ միւսը՝ Բրօֆ. Լեւոն Խաչիկեանի 28 Մարտ 1967 թուակիր պատասխանը:

11 Մարտ 1967

Նորին Ս. Օծուքին

Տ. Տ. Վազգէն Ա.

Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Կաթողիկոս

Ամենայն Հայոց

Ս. Էջմիածին

Վեհափառ Տէր,

Ս. Աթոռոյս Գրչագիրներու անյայտացման առնչութեամբ միտքերու մէջ շփոթութիւն մը յառաջացած ըլլալուն՝ կարգ մը գեղասէր յարգելի անձնաւորութեանց՝ մասնաւորապէս Փրօֆ. Լ. Խաչիկեանի, պարտք կը համարիմ տալ հետեւեալ լուսարանութիւնը:

Ս. Աթոռ իր գտնուած միջոցին իր Յարգարժան ընկերոջ, Ս. Արեւշատեանի հետ, իրենց մասնաւոր խնդրանքին վրայ, Գանձատան չորս գրչագիրները ոսկեապատ և ականակուտ կողփերով, որոնք, առհասարակ մեզի համար սովորութիւն դարձած՝ երեւելի եւ մեծ անձնաւորութեանց ցոյց կը տրուին, ցոյց տուի իրենց եւս եւ հետեւեալներն են:—

Կեռան Թագուհիի Աւետարանը.

Շղթայակրի Աւետարանը,

Կոլոտ Յովհաննէս Պատրիարքի Աւետարանը,

Ջուղայեցիի Աւետարանը:

Կը խորհիմ թէ Ձերդ Սրբութիւնը կը յիշէ որ յիշեալ Աւետարանները Ս. Յակոբի Մայր Տաճարին մէջ, ցոյց տրուեցան նաեւ Ձերդ Սրբութեան՝ 1963-ին:

Յարգարժան Փրօֆ. Լ. Խաչիկեանի մտքին մէջ կը մտածենք թէ այն տպաւորութիւնը մնացած է որ ատիկա գործն է Թորոս Ռօսլինի, բայց, յիշեցնել կ'ուզենք տալ իրեն թէ երբ միասին յիշատակարանը կարդացինք՝ երեսան եկաւ թէ գրիչը ԱԽՏՏՈՒՄՆ է որ կ'ըսէ «Հմտագոյն անձանց յանձնեալ ծաղկում գրոյս» եւ Փրօֆ.ը աւելցուց թէ՝ ծաղկումի այդ գործը կրնայ «Ռօսլինի կամ Պիժակի լինի»։ այդ Աւետարանը եւ միւս երեքը կան եւ յաճախ ցոյց կը տրուին այժմ եւս երեւելի անձնաւորութեանց:

1961 Մարտ 10-ին, երբ լուսարարապետութեան պաշտօնը ստանձնեցի օրինաւորապէս եւ առի Ս. Գլխադէն Ս. Մինասի

քանակին, այդ օրէն ի վեր ոչ զանգուածային եւ ոչ մասնակի թիւով ոչ մէկ ձեռագիր դուրս հանուած է զանաատունէն, բացի վերոյիշեալ չորսէն:

Այս լուսաբանութիւնը տալ հարկադրուեցայ որովհետեւ մտեբրու մէջ շփոթութիւն յառաջ եկած է *ԿԵՌԱՆԻ ԱԼԵՏԱՐԱՆԻ ԳՐԻԶԸ ԹՈՐՈՍ ՌՕՍԼԻՆ* նկատելու վարկածին, մասնաւորապէս Յարգարծան Փրօֆ. Լ. Խաչիկեանի կողմէ եւ ապահովցնելու թէ այդ ոսկեպատ եւ հրաշալի զանաւ կը պահէ իր արժանի տեղը մեր Գանձատան մէջ այժմ եւ կայ յապահովութեան:

Ամենախոնարհ յարգանաց հաւաստեօք
եւ որդիական սիրով

Մատչիմ ի համբոյր Ս. Օծութեանդ Աջոյն

ՀԱՅՐԻԿ ԱՐՔԵՊՍ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

ԼՈՒՍԱՐԱՐԱՊԵՏ Ս. ԱԹՈՌՈՅ

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Դ Ա Ր Ա Ն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՒՄԵՆՍԻՆԵՐԻ ՍՈՎԵՏԻՆ ԱԹԵՆՔԵՐ

ՄԱՇՏՈՅԻ ԱՆՈՒԱՆ

ՀԻՆ ԶԵՌԱԳՐԵՐԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

N° 09 / 53

Երեւան 9, Լենինի պող. N° 111

28 Մարտի 1967

Հայրիկ Արքեպս. Ասլանեան
Լուսարարապետ Սրբոց Յակոբեանց Վանքի

Գերաշնորհ հայր

Ծանօթացայ Նորին Ս. Օծութիւն վազգէն Ա-ին գրած Ձեր 11 Մարտ 1967 թուակիր նամակի բովանդակութեանը:

Երուսաղէմի 23 ձեռագրերի Լոնդոնում անուրդով վաճառելու լուրը, որ ստացուեց այստեղ Փետրուարի 22-ին՝ մեծապէս յուզեց հասարակական կարծիքը: Սովետական Միութեան պաշ-

տօնական օրգան «Իզվեստիա» թերթում (եւ այլ կենտրոնական պարբերականներում) հրատարակուեցին այդ թերթի Լոնդոնեան թղթակցի ընդարձակ յօդուածները ձեռագրերի մասին, եւ Մաշտոցեան Մատենադարանը Հայաստանի եւ այլ հանրապետութիւնների Հայ եւ օտարազգի գրասէրներից ստացաւ բազմաթիւ նամակներ ու հարցումներ վաճառուող ձեռագրերի բովանդակութեան, արժէքի եւ յարակից հարցերի մասին: Մեզ դիմեցին նաեւ Մոսկուայում գտնուող օտարերկրեայ թերթերի թղթակիցներ ու այլ անձինք: Բոլոր պաշտօնական հարցումներին, այն մասին թէ ես կամ Ս. Արեւշատեանը տեսե՞լ ենք արդեօք վաճառուող ձեռագրերից որեւէ մէկը 1966 թ. երուսդէմ կատարած մեր այցի ժամանակ, տրուել է բացասական պատասխան — ՄԵՆՔ ՉԵՆՔ ՏԵՍԵԼ ԱՅԴ ՉԵՆԱԳՐԵՐԸ^(*):

Սակայն մինչեւ «Սոտրի» ընկերութեան ամբողջական կատալոգի ստացումը (ուր տպագրուած են նաեւ գունաւոր եւ միագոյն արտատպութիւններ որոշ մանրանկարներով) մեզ համար պարզ չէր, թէ գողացուած ձեռագրերից կեռան թագուիտ աւետարան կոչուածը ո՞րն է Ձեր գանձատանը պահուող 2 ձեռագրերից՝ այն, որ գրանցուած է 2660 համարի տակ (գանձատուն N° 105) եւ պարունակում է, ի թիւս այլ մանրանկարների, նաեւ Լեւոն թագաժառանգի ու կեռանի պատկերները, թէ՞ N° 2563-ը (գանձատուն N° 8), որի մէջ նոյնպէս կան նոյն այդ անձնաւորութիւնների (Լեւոն թագաւորի եւ կեռան թագուիտ) եւ նրանց 5 գաւակների պատկերը: «Սոտրի» կատալոգի ստացումով այդ հարցը աւելի յստակ դարձաւ մեզ համար. պարզ է, որ մենք, Ձեր սիրալիր թոյլտուութեամբ, տեսել ենք N° 2563(8) ոսկեպատ աւետարանը, որի մանրանկարները մի քանի մասնագէտներ նոյնպէս վերագրում են Թորոս Ռոսլինին:

Գերաշնորհ հայր, անհրաժեշտ եմ համարում յայտնել Ձեզ, որ Լոնդոն տարուած 23 ձեռագրերից 19-ի Սրբոց Յակոբեանց վանքի Մատենադարանի եւ Գանձատան համարները դիրութեամբ հնարաւոր եղաւ որոշել 1965 թ. Փետրուարի 16-ի ամսաթուով Ձեր հրատարակած «Յուցակ Ս. Յակոբայ Գանձատան մէջ պահուած ձեռագրաց» խորագրով գոյժամատեանի ընձեռած տուեալներով:

Այդտեղ համառօտ թուարկուած 130 ձեռագրերից N° 1-115ի նկարագրութիւնները ըստ ցուցակի կազմել է 1907 թ. Մեսրոպ վրդ. Նշանեանը, իսկ յաջորդ ձեռագրերինը (N° 116-130)՝ Լուսաբարապետ Մեսրոպ արքեպիսկոպոսը՝ 1937 թուականին: Սակայն տրամաբանական էր կարծել եւ կարծում էինք,

(*) Ընդգծումը իմ բազրութեան կողմէ:

որ գոյամատենանք հրատարակելու ժամանակ (1965 թ. Փետրուարի 16)՝ բոլոր ձեռագրերը եղել են տեղում եւ ստուգուել Ձեռ կողմից:

Հաւանաբար Ձեզ կը յաջողուի պարզել, քէ ինչ փանապարհով Լոնդոն տարուեցին ձեռագրերը եւ միջոցներ կը գտնենք կանխելու մեր ազգային սրբութիւնների առեւանգման փորձերը: Մենք բոլորս գոհունակութեամբ ընդունեցինք ձեռագրերի վերադարձման ուրախ լուրը եւ այդ առթիւ շնորհաւորում ենք Ձեզ եւ Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեանը:

Յարգանքներով

Մաշտոցի անուան Մատենադարանի տնօրէն,
Պրոֆ. Լ. ԽԱԶԻԿԵԱՆ

*

Այս առթիւ, կը դժուարանանք լուել նաեւ այլ անճշդութեան մը մասին, ըստ որուն՝ իրր թէ ամերիկացի գիտնական Բրոֆ. Ճոն Բարսուէլ տեսած է Սաթրպիի ցուցակի թիւ 23 Աւետարանը: Բրոֆ. Ճոն Բարսուէլի տեսածը վերեւ յիշուած չորս Աւետարաններէն երրորդն է, թիւ 2669, Կոլոտի Աւետարան կոչուածը, որուն նկարագրողումը բացարձակապէս նոյնն է Սաթրպիի թիւ 23-ով նկարագրուածին հետ: Նոյն արուեստով նկարագրողուած զոյգ Աւետարաններ են ասոնք, որոնք կը տարբերին միայն իրենց յիշատակարաններով: Առաջինը, որ առ հասարակ ցոյց կը տրուի, ունի Կոլոտ Պատրիարքի յիշատակարանը եւ այդ պատճառաւ ծանօթ է իրրեւ Կոլոտ Պատրիարքի Աւետարան: Երկրորդը յիշատակարան չունի: Բրոֆէսորին տեսածը առաջինն է, իսկ երկրորդը՝ Սաթրպիի ցուցակին թիւ 23-ը: Շփոթութեան մը զոհն է Բրոֆ. Ճոն Բարսուէլ, որը կ'օգտագործուի նոր չփոթութիւններ ստեղծելու համար:

Թերթերու մէջ հրատարակուած բազմաթիւ անճշդութիւնները եւ անոնցմէ հանուած եղբակացութիւնները առ հասարակ կը ծագին դէպքերու անտեղեակութենէն:

Ըսուեցաւ որ Վեհափառ Հայրապետը մտած է գանձատուն եւ տեսած բոլոր ձեռագիրները: Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսը Ս. Յակոբայ Տաճարին մէջ տեսաւ ոչ թէ գանձատունը, ուր Պատրիարքն անգամ չի մտնէր, ըստ աւանդութեան, այլ՝ գանձատունէն հանուած առարկաներ եւ ի շարս անոնց՝ վերեւ նկարագրուած չորս Աւետարանները, որոնք ոչ մէկ կապ ունին Սաթրպիի մօտ վաճառքի հանուածներուն հետ:

Գանձատունէն տարուած ձեռագիրները վերջին տեսնողը

Եղած է 1952ին Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեան, որ գանձատուն պահուող 130 ձեռագիրներէն ուսումնասիրած եւ նկարած է 61-ը:

Ասոնք են, ըստ տոմարին մէջ պահուած Լուսարարապետի եւ Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի թողած արձանագրութիւններուն՝

Թիւ 2556, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2571, 2583, 2587, 2588, 2589, 2593, 2596, 2599, 2601, 2602, 2604, 2607, 2608, 2611, 2612, 2614, 2617, 2618, 2619, 2620, 2623, 2624, 2625, 2627, 2630, 2631, 2634, 2636, 2637, 2647, 2649, 2650, 2660, 2661, 2663, 2665, 2668, 3624, 3625, 3627, 3628, 3629, 3630, 3631, 3632, 3633, 3634, 3635, 3636:

Օր. Տէր Ներսէսեանի գիրով պահուած ցանկին մէջ յիշատակուած է նաեւ թիւ 2670 ձեռագիր մը, սակայն գանձատան ցուցակը նման թիւ չի պարունակեր:

Ըստ նոյն տոմարին, Վեհափառ Կաթողիկոսի այցելութեան առթիւ գանձատունէն հանուած իրեղէններն են հետեւեալները.

Կանաչ եւ կապոյտ քաղ իւր սարօք

Թիւ 35 եւ 141, 3, 8, 5 եւ 9 Ձարխեր

Լէգէն եւ ըպրըխ, վարդեջուրի աման, քաժակաման

14 կարմիր խաչանիշ շուրջառներ

Եմիփորոն (կանաչ) եւ փորուրար (կանաչ)

Ռափի հինգ խաչեր եւ մէկ ճաճանչ

Հողաքափ երկու գոյգ (կանաչ, կարմիր)

Խալիչայի չարխ

5 եմիփորոն եւ 5 փորուրար

Խաւսակի քաղ իւր սարօք

Երկու գոյգ կանաչ եւ մէկ գոյգ ճերմակ շապիկներ

Մէկ քիւլֆէրի խաչ եւ մէկ արծաթեայ ափսէ մեծ

Ամպիովանի եւ խաչվառ ծանրագին

20 ռափի արծաթապատ Աւետարաններ

Հինգ գօտի եւ Գլխադրի արծաթեայ աշտանակներ եւ պատկեր

Խաչվերացի արծաթ աշտանակներ

Չորս ոսկի կանթեղ՝ մին մեծ եւ երեքը փոքր

Մէկ ճաճանչ

Երկու ձեռագործ եւ երկու ոսկիապատ Աւետարաններ

Երկու արծաթ մեծ ափսէ

Մէկ ապակիէ եւ արծաթապատ սրուակ

Մէկ շուրջառ Թիւ 6

Արծիւ – խաչվառ եւ Գլխադրի պատկեր

Այս առթիւ եւ փակելու համար ճշգրտման եւ շարքը, յայտնենք նաեւ թէ ամբաստանեալէ ամբաստանողի հովեր ստանձնող եւ միջազգային ու ազգային մամուլին մէջ ազմկողներ, թէ եւ իրենց վիժած երազներու ցաւը կ'ամոքեն, սակայն չեն անդրադառնար թէ Պատրիարքարանս կը դնեն նոր կաշու թիւներու առջեւ՝ նո'յն դանձատան պահպանման տեսակէտէն:

Չենք ուզեր աւելին ըսել, այլ միայն յուսալ որ պարզ իրականութիւնները, որոնք անհիմն ամբաստանութիւններու եւ թերթի մունետիկներու կողմէ աղմուկի մէջ խեղդուեցան՝ ի լոյս պիտի բերուին, յամօթ եւ ի չփոթութիւն բաղմաց:

ԽՄԲ.

Ս. ՅԱԿՈԲԱՅ ԳԱՆՁԱՏՈՒՆԷՆ

ՏԱԿԱԻՆ ՊԱԿՍՈՂ ՉԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Գանձատան քուտեամար	Ջեռագրաց Մատենադարանի քուտեամար	Ծանօթութիւն
4	2559	ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ արծաթապատ, մագաղաք, գրիչ՝ Ամթեցի Տէր Մի- քայէլ եւ Մինաս Վարդապետ, յե- րուսաղէմ, ՌՀԱ - ՌՁԱ = 1622 - 32:
20	2575	ԱԻԵՏԱՐԱՆ ոսկիապատ, մագաղաք եւ ակունքներով, ստացող՝ Կոլոտ Յովհաննէս Պատրիարք ի Կ. Պոլիս:
36	2591	ԱԻԵՏԱՐԱՆ արծաթապատ, մագա- ղաք, գրիչ՝ Աստուածատուր Դպիր:
71	2626	ԱԻԵՏԱՐԱՆ արծաթապատ, մագա- ղաք, քարերով, ստացող՝ Մահուեսի Ամիրազիզ Բաղիշեցի, ՌՀԵ = 1626: